

Od wychowania do profilaktyki. Krok po kroku.

Magdalena Wieczorek
Bydgoszcz, 20 listopada 2017.

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Zmiany w przepisach – prawo oświatowe

Z dniem **1 września 2017 r.** na mocy przepisów ustawy *Prawo oświatowe* wprowadzono warunki umożliwiające **wzmocnienie wychowawczej** funkcji szkoły.

(**art. 4** ust. pkt 24 oraz **art. 26**)

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Zmiany w przepisach – prawo oświatowe

W definicji podstawy programowej wychowania przedszkolnego i podstawie programowej kształcenia ogólnego (art. 4 pkt. 24) **rozszerzono** zakres zadań o **treści wychowawczo- -profilaktycznej** dla szkoły, w tym do **realizacji na zajęciach z wychowawcą**

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Zmiany w przepisach – prawo oświatowe

Zgodnie z przepisem **art. 26 ustawy**

Prawo oświatowe,

nastąpi **połączenie szkolnego programu wychowawczego i programu profilaktyki** w jeden dokument zawierający treści i działania o charakterze wychowawczym i profilaktycznym.

Śląskie.

Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

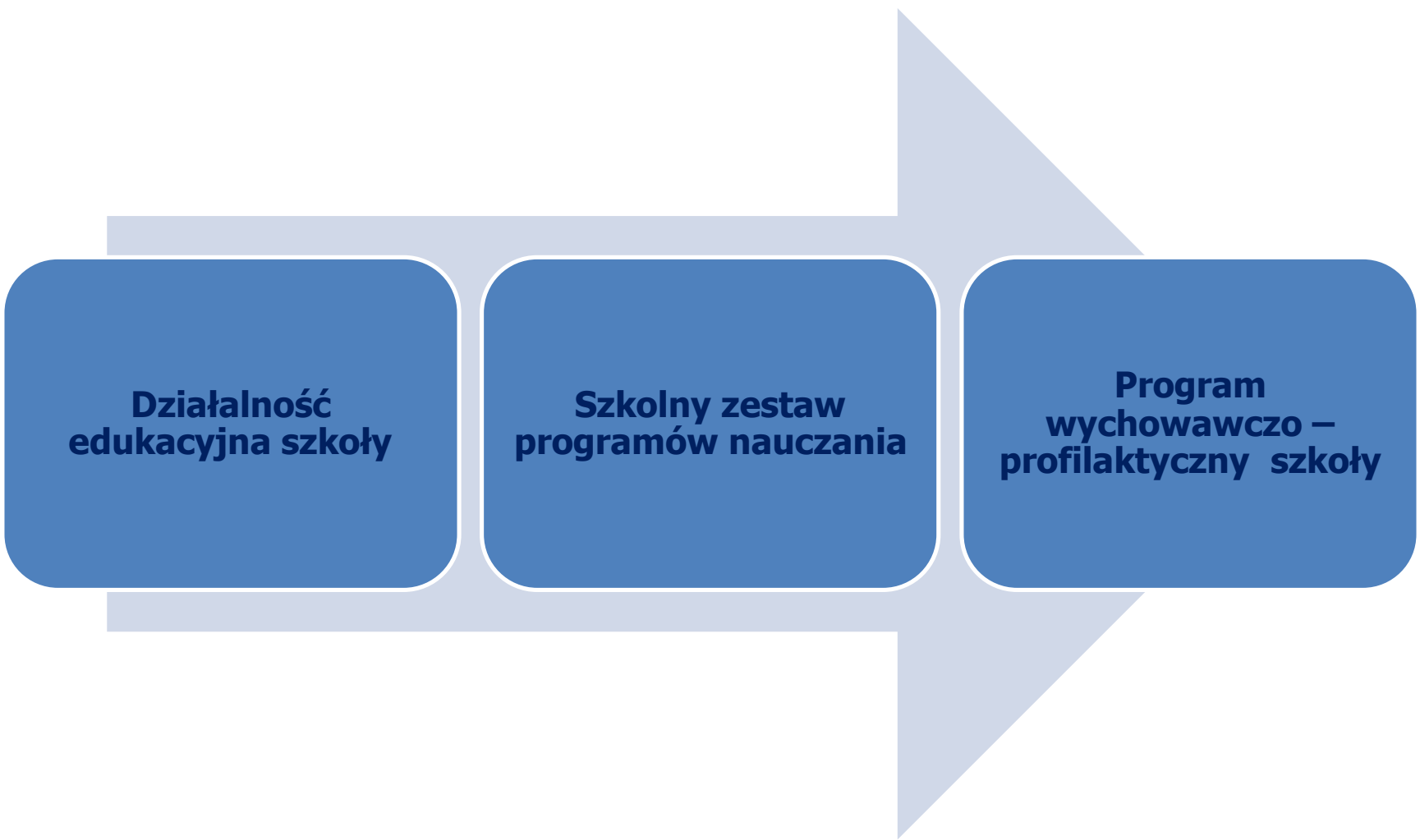
Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz. U poz. 59)

Art. 26. 1. Szkoły oraz placówki, o których mowa w art. 2 pkt 3–5, 7 i 8, realizują **program wychowawczo-profilaktyczny** obejmujący:

- 1) treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów, oraz
- 2) treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Przepisu ust. 1 **nie stosuje się do przedszkoli i szkół dla dorosłych.**

Działalność edukacyjna szkoły.

**Działalność
edukacyjna szkoły**

**Szkolny zestaw
programów nauczania**

**Program
wychowawczo –
profilaktyczny szkoły**

Działalność wychowawcza szkoły

**Działalność
wychowawcza
szkoły.**

**Realizacja
podstawowych
celów polityki
edukacyjnej
państwa.**

**Wychowanie do
wartości.
Kształtowanie
postaw
obywatelskich,
społecznych,
patriotycznych.**

**Edukacja
zdrowotna.
Edukacja
informatyczna.
Wspomaganie
rozwoju ucznia.**

Zmiany w przepisach – prawo oświatowe

Nowa definicja wychowania

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz. U poz. 59)

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

- 3) **wychowanie** rozumiane jako **wspieranie dziecka w rozwoju** ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej (dopisek: psychicznej), duchowej i społecznej, **wzmacniane i uzupełniane** przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży;

Wychowanie jako proces wspomagania dziecka w rozwoju

Dojrzałość fizyczna

- dojrzewanie związane naturalnymi procesami rozwoju fizycznego
- nabywaniem wiedzy i umiejętności umożliwiających prowadzenie zdrowego stylu życia
- (adekwatnego do wieku i możliwości fizjologicznych organizmu)

Dojrzałość psychiczna (intelektualna, emocjonalna)

- dojrzewanie ukierunkowane na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej,
- ukształtowanie postaw sprzyjających wzmacnianiu zdrowia własnego i innych ludzi,
- kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi zdrowia,
- osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności.

Dojrzałość społeczna

- nabywanie umiejętności prawidłowego wywiązywania się z pełnionych ról społecznych i systematycznego przygotowywania się do podejmowania nowych ról (związanych z cyklem życia),
- kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów, norm społecznych,
- wybór zawodu.

Dojrzałość duchowa

- nabywanie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości oraz poczucia sensu istnienia,
- docenienie zdrowia.

**Ważne! Norma i to,
co jest poza normą.**

**Czy już wiemy czym jest
wychowanie?**

Co to jest wychowanie?

Trzeba jasno zdać sobie sprawę z tego, co to jest WYCHOWANIE i jak należy je przeprowadzić, bo obecnie panuje pod względem rozbieżność poglądów.

Arystoteles

Proces

Wychowanie to fenomen procesu rodzenia
się relacji dorosły – dziecko – uczeń

Personalistyczna koncepcja wychowania

Wychowanie integralne

Rozwój integralny człowieka

(wg. S. Kunowskiego)

- Biologiczny
- Psychiczny
- Społeczny
- Kulturowy
- Światopoglądowy/duchowy

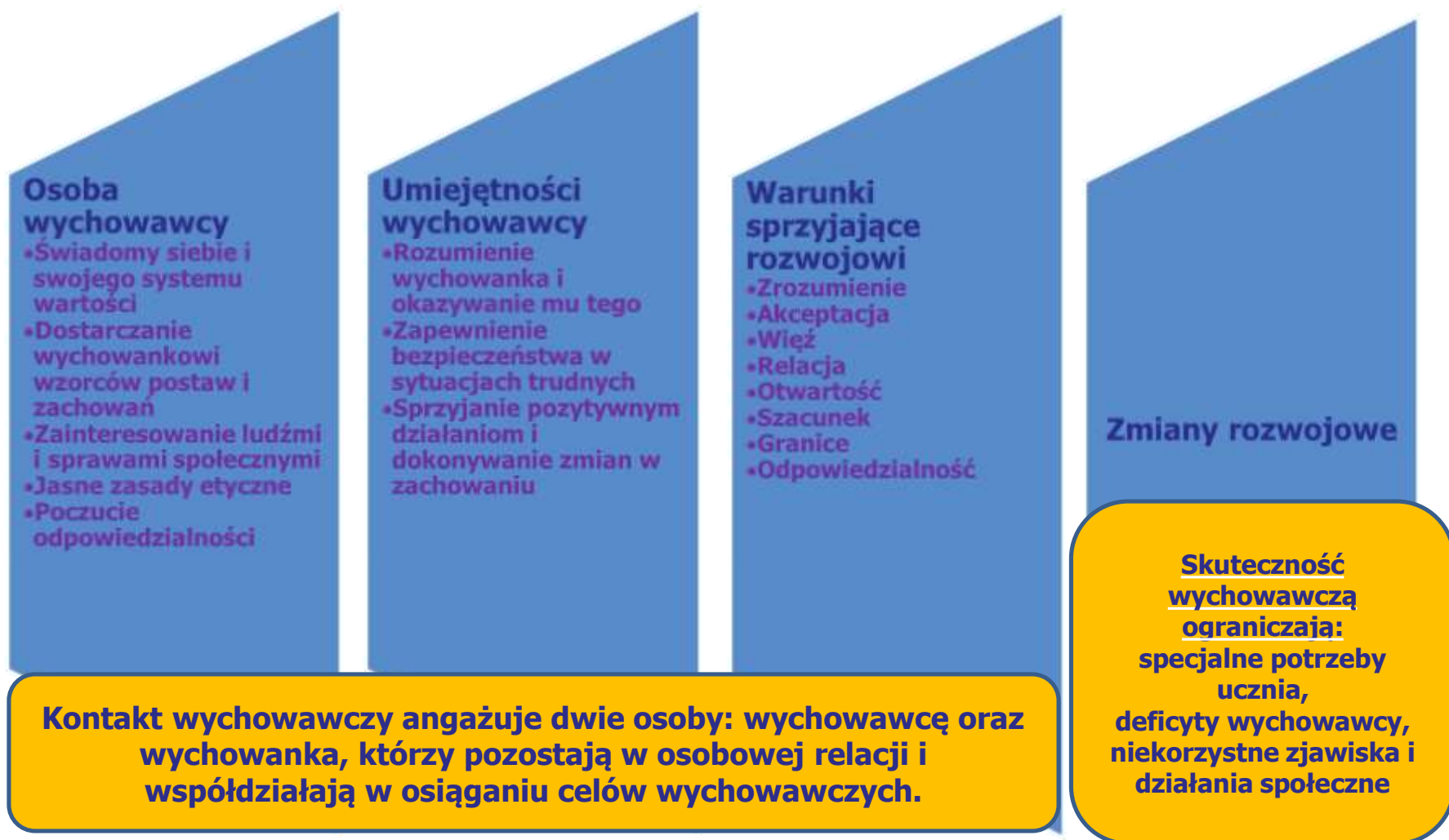
Wychowanie integralne ma stymulować rozwój poszczególnych warstw.

Wychowanie jest dwustronnym obdarzaniem człowieczeństwem.

Jan Paweł II

Model wspierania dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości (za Z. Gaś)

Zagrożenia dla dojrzewania fizycznego

- w sferze fizycznej – dojrzewanie związane nie tylko z naturalnymi procesami rozwoju fizycznego, ale również z nabywaniem wiedzy i umiejętności umożliwiających prowadzenie zdrowego stylu życia (adekwatnego do wieku i możliwości fizjologicznych organizmu)
- **Przeciążenie dzieci pracą intelektualną**, co skutecznie ogranicza ruch i wysiłek fizyczny,
- **Pasywne formy spędzania czasu wolnego** (*TV, Internet, gry komputerowe, kino domowe*),
- **Kult mięśni i siły fizycznej kult zgrabnej sylwetki, ciała** (*sterydy, diety*),
- **Niewłaściwa dieta** – bulimia, anoreksja i inne reksje związane z odżywianiem,
- **Kult farmakologii** – przekonanie, że *chemia jest lekarstwem na wszystko, mniejszy wysiłek szybszy efekt*,
- **Moda na samouszkodzenia** – *tatuaż, piercing, skaryfikacje*,

Zagrożenia dla procesu dojrzewania psychicznego

w sferze psychicznej

- dojrzewanie ukierunkowane na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej,
 - ukształtowanie postaw sprzyjających wzmacnianiu zdrowia własnego i innych ludzi,
 - kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi zdrowia,
 - osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności.
- **Zacieranie granic w życiu i rozwoju** młodzi częściej słyszą o prawach niż o obowiązkach i odpowiedzialności,
 - **Promowanie egocentryzmu** (młody człowiek jest najważniejszy i cały świat powinien koncentrować się na jego potrzebach),
 - **Akceptowanie egoizmu** wszystko, młodemu człowiekowi od życia się należy, cel uświęca środki
 - **Celem rozwoju nie jest dojrzałość**, lecz samozadowolenie życie powinno być przyjemne a nie odpowiedzialne,
 - **Promowanie konsumpcjonizmu** – reklama, szybki sukces, gratyfikacje

Zagrożenia dla procesu dojrzewania społecznego

- polega na nabywaniu umiejętności prawidłowego wywiązywania się z pełnionych ról społecznych i systematycznego przygotowywania się do podejmowania nowych ról (związanych z cyklem życia),
- kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów, norm społecznych,
- wybór zawodu.
- **Osłabienie roli rodziny w życiu dziecka** ograniczanie wpływu rodziców, rośnie znaczenie związków partnerskich
- **Odrywanie ról od wieku dziecka, tzw. dziecięcy biznes**, dziecko podejmuje role wymagające odpowiedniej dojrzałości psychicznej,, przenoszenie do świata dzieci zjawisk typowych dla młodzieży lub dorosłych (bale, konkursy piękności, festiwale),
- **Deformowanie szeregu ról społecznych np.** :stadionowy chuligan to kibic; oszust i naciągacz to biznesmen; itp...
- **Podważanie podstawowych autorytetów społecznych** takich jak rodzice, nauczyciele, duchowni, politycy media poszukujące tylko sensacji,

Zagrożenia dla procesu dojrzewania duchowego (aksjologicznego)

- w sferze aksjologicznej – obejmuje przede wszystkim nabywanie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości oraz poczucia sensu istnienia,
- docenienie zdrowia.
- **Redefiniowanie wartości** – na skutek specyficznego interpretowania lub kontekstu sytuacyjnego dotychczasowe wartości nabierają nowego znaczenia, często wręcz sprzecznego z dotychczasowym (wolność – samowola; otwartość – bezkrytycyzm, tolerancja – akceptacja wszystkiego;
- **Eliminowanie z wychowania i języka szeregu wartości**, które stanowią istotny warunek kształtowania się poczucia tożsamości osobistej
- **Pomniejszanie a czasem wyśmiewanie religijności**
(programowa laickość; sekciarstwo)

Profilaktyka

Moja definicja profilaktyki.

**To kompleksowa
interwencja
kompensująca
niedostatki
wychowania
i deficyty dojrzałości,
obejmująca
równoległe
trzy nurty działania**

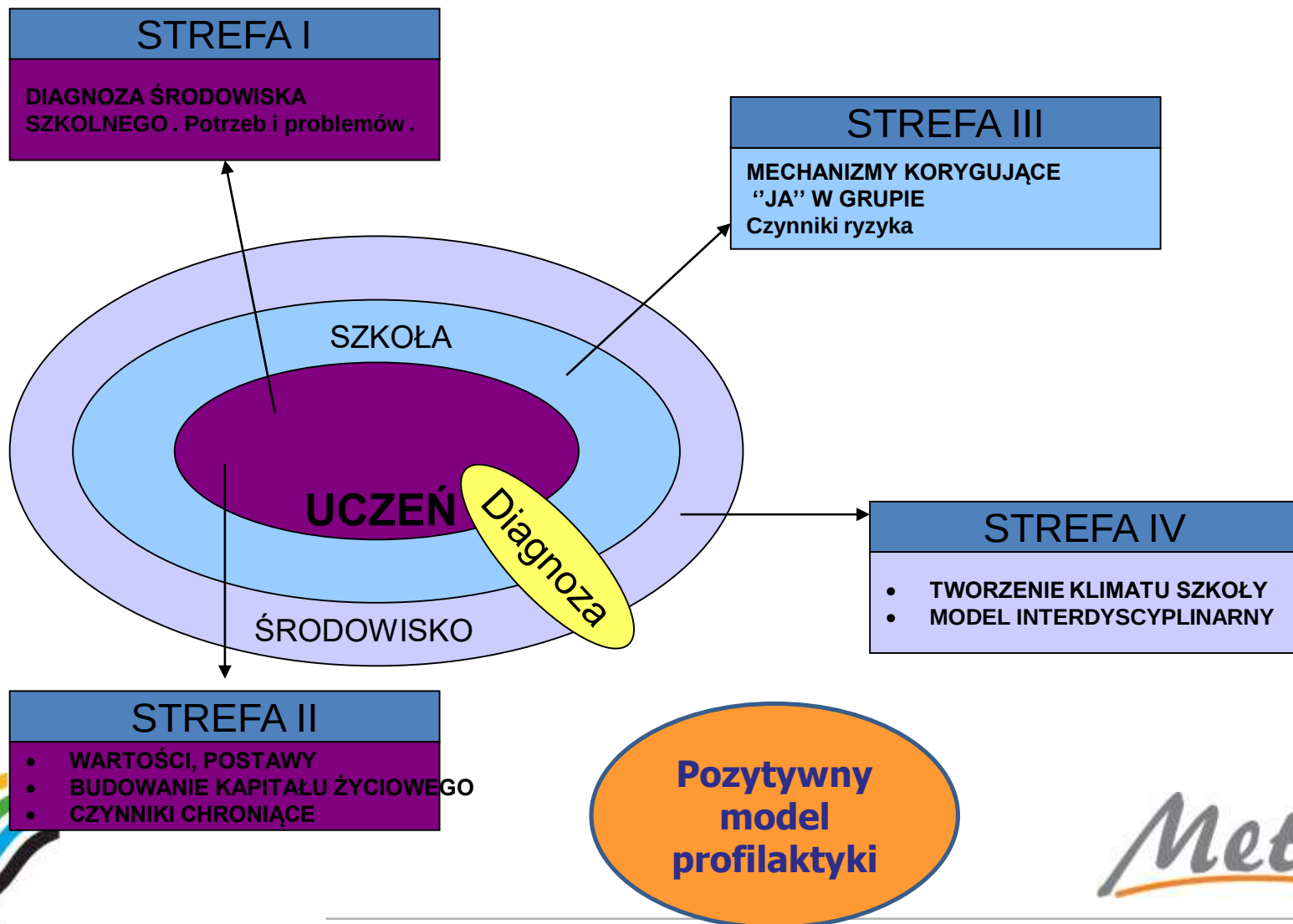
PROFILAKTYKA

(za: Z.B. Gaś)

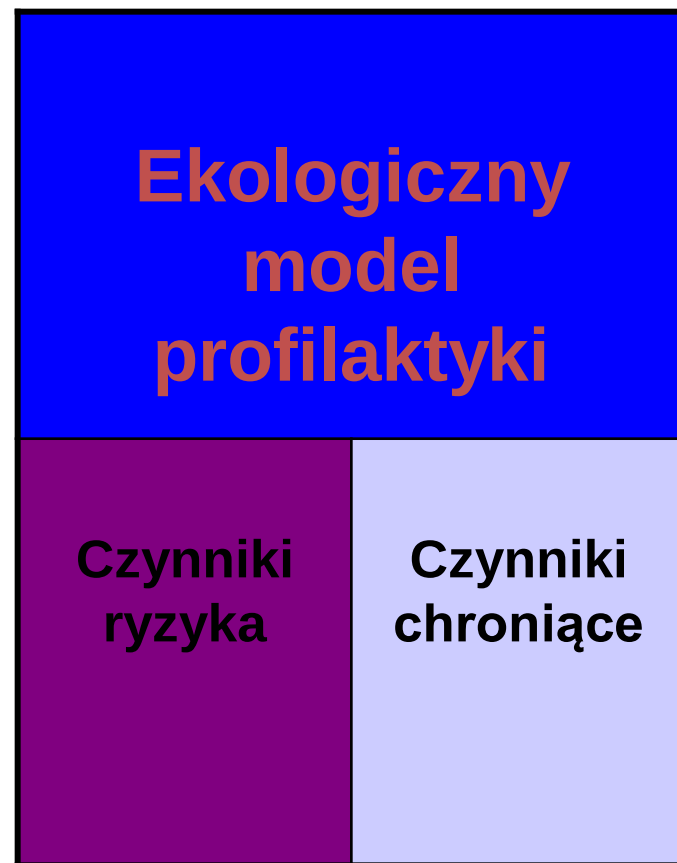
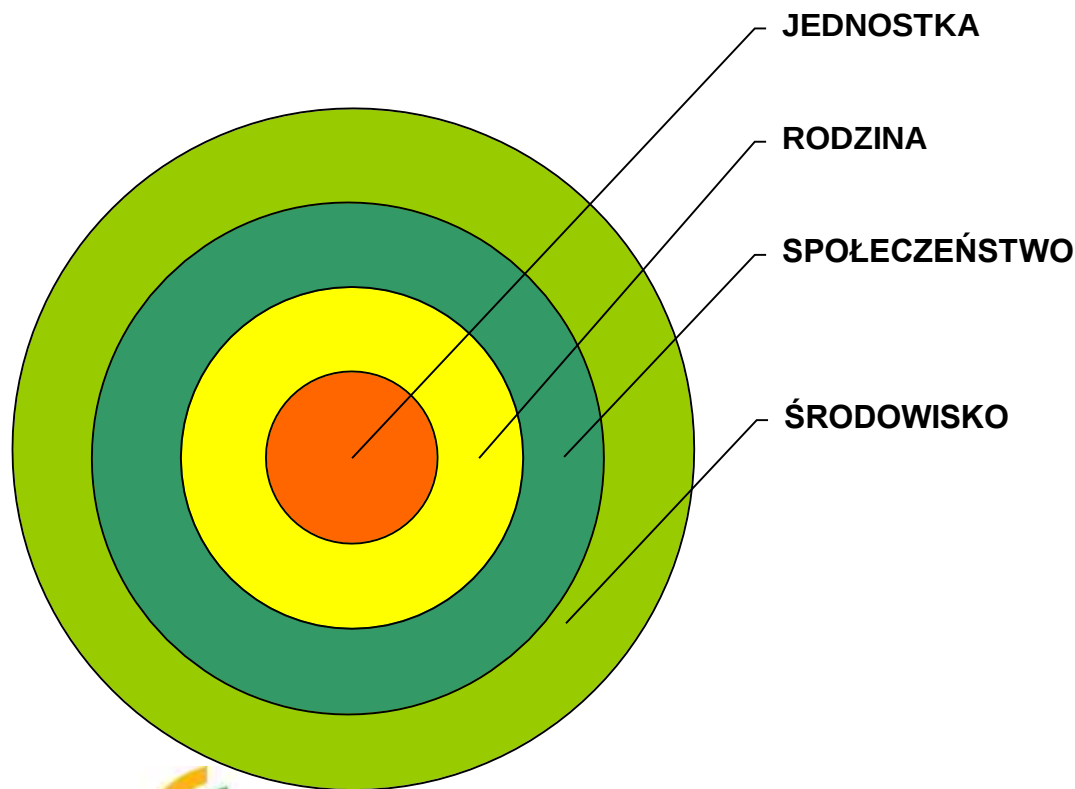
***Wspomaganie
człowieka
w różnym wieku
w radzeniu sobie
z trudnościami
zagrożającymi
prawidłowemu
rozwojowi
i zdrowemu życiu***

***Ograniczanie
i likwidowanie
czynników ryzyka,
które zaburzają
prawidłowy rozwój
i dezorganizują
zdrowy styl życia***

***Inicjowanie
i wzmacnianie
czynników
chroniących,
które sprzyjają
prawidłowemu
rozwojowi
i zdrowemu życiu***

Ekologiczny model profilaktyki

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Zadanie szkoły

W związku z tym zadaniem profilaktyki w szkole jest inicjowanie i uruchamianie takich działań, które wprowadzą pożądane zmiany w funkcjonowaniu młodego człowieka – ucznia.

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Czym są zachowania ryzykowne

Terminem tym określa się różne nieprawidłowe zachowania ucznia niebezpieczne zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego, jak i dla jego otoczenia społecznego (K. Ostaszewski, 2003).

Do najpoważniejszych zachowań ryzykownych zalicza się:

- używanie alkoholu i innych środków psychoaktywnych,
 - wczesną aktywność seksualną,
 - zachowania agresywne i przestępcze,
- porzucanie nauki szkolnej, niepowodzenia w nauce,
 - brak wiary we własne siły,
 - ucieczki z domu, brak więzi w rodzinie,
- Negatywne relacje ze znaczącymi osobami,

Śląskie.

Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Zachowania dysfunkcyjne, czyli czym się zaniepokoić?

(za Gaś, Poleszak)

- Wycofanie społeczne
- Niestabilne kontakty społeczne
- Poczucie izolacji i osamotnienia
- Poczucie odrzucenia
- Brak szacunku dla innych
- Stosowanie/doznawanie przemocy
- Brak zainteresowania nauką
- Niskie osiągnięcia szkolne
- Wybuchy gniewu
- Łamanie dyscypliny szkolnej
- Używanie tytoniu/alkoholu/narkotyków
- Wczesna aktywność seksualna
- Uczestnictwo w subkulturze
- Ubóstwo ekonomiczne
- Wychowywanie w środowisku instytucjonalnym

**Rozwojowe znaczenie
zachowań
dysfunkcyjnych**
(za Gaś)

Śląskie.

Pozytywna energia

Metis

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Metis

Koncepcja „ochrony” - punkt wyjścia

**Niektóre dzieci muszą zmagać się
z dużymi trudnościami: uzależnieniem lub
rozwozem rodziców, biedą...**

**... niektórym udaje się pokonać zły los
i osiągać sukcesy, inni poddają się...**

**Od czego zależy sukces
w walce z losem?**

Śląskie.
Pozytywna energia

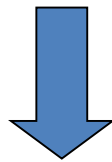
ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Odkrycie resilience

- Klasyczne badania nad indywidualnymi różnicami w odporności na chroniczny stres wśród dzieci wychowujących się w niesprzyjających warunkach (Rutter 1979, Garmezy (1985), Werner i Smith (1992).

- Istnieje grupa dzieci, które stosunkowo dobrze radzą sobie z niekorzystnymi warunkami życia

Śląskie.

Pozytywna energia

Metis

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Metis

Czym są czynniki chroniące?

- Ta adaptacja zależy od wielu czynników, które nazywamy chroniącymi i wspierającymi rozwój, zwane też *czynnikami dobrostanu*/czynnikami chroniącymi.
- Dzieci walczące z przeciwnościami życiowymi **nie mogą osiągnąć odporności same**. Potrzebują miłości, opieki i wsparcia ze strony dorosłych – rodziców, nauczycieli lub innych osób z otoczenia.

Śląskie.

Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

**Czynniki, które
ograniczają
liczbę zachowań
problemowych**

**Środowisko
rówieśnicze**

**Środowisko
rodzinne
/rozmowy,
wsparcie
emocjonalne
monitorowanie
czasu wolnego
dziecka/**

**Środowisko
szkolne,
miejsce
zamieszkania**

**Czynniki, które
ograniczają
liczbę zachowań
problemowych**

**Udział w życiu
religijnym**

**Udział
w dodatkowych
znaczących
zajęciach**

**Czynniki
indywidualne**

PW-PSS/P jako odpowiedź na realne problemy i zagrożenia w szkole

Czynniki ryzyka
występujące w szkole

Jakie działania
osłabiają czynniki
ryzyka występujące w
szkole

Wagary

Przemoc rówieśnicza

Palenie papierosów

Drobne kradzieże

Wymuszenia

Używanie wulgaryzmów

Śląskie.

Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Podejście pozytywne w profilaktyce

MODEL

TRADYCYJNY/DEFENSYWNY

- Zwalczanie patologii.
- Uświadamianie skutków używania środków uzależniających.
- Wiedza o skutkach środków chemicznych i negatywna postawa wobec nich.
- Przekaz jednostronny.
- Sporadyczna profilaktyka, incydentalna.
- Prelegenci – specjaliści.

Śląskie.

Pozytywna energia

MODEL

POZYTYWNY/KREATYWNY

- Promocja zdrowia.
- Szukanie przyczyn.
- Wzmocnienie, podtrzymywanie prospołecznych postaw.
- Uczenie umiejętności psychospołecznych – odmawiania.
- Dialog, metody interaktywne.
- Systematyczność, długofalowość działań profilaktycznych.
- Nauczyciele, liderzy, wolontariusze, streetworkerzy.

Strategie wiodące w profilaktyce

- Wiodące strategie profilaktyczne to takie, których **zastosowanie w programie przynosi pożądane i udokumentowane w badaniach zmiany w zachowaniu młodych ludzi**. Należą do nich: rozwijanie umiejętności życiowych, edukacja normatywna, rozwijanie umiejętności rodziców, włączanie naturalnych mentorów, budowanie więzi ze szkołą

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Uzupełniające

- Uzupełniające strategie profilaktyczne to takie, które **same w sobie nie wpływają skutecznie na ograniczenie czy eliminację danego zachowania ryzykownego**. Zastosowane **razem ze strategiami wiodącymi wzmacniają ich pozytywne działanie**. Do strategii uzupełniających należy: przekaz wiedzy, organizacja czasu wolnego, edukacja rówieśnicza, trening umiejętności odmawiania.

Śląskie.

Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Miejsce Falochronu?

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Zadania i treści wychowawczo - profilaktyczne

Dojrzałość
fizyczna

- Zdrowie – edukacja zdrowotna

Dojrzałość
psychiczna
(intelektualna,
emocjonalna)

- Bezpieczeństwo – profilaktyka zachowań ryzykownych
- **FALOCHRON**

Dojrzałość
społeczna

- Relacje – kształtowanie postaw społecznych

Dojrzałość
duchowa

- Kultura – wartości, normy, wzory zachowań

Metis

Śląskie.

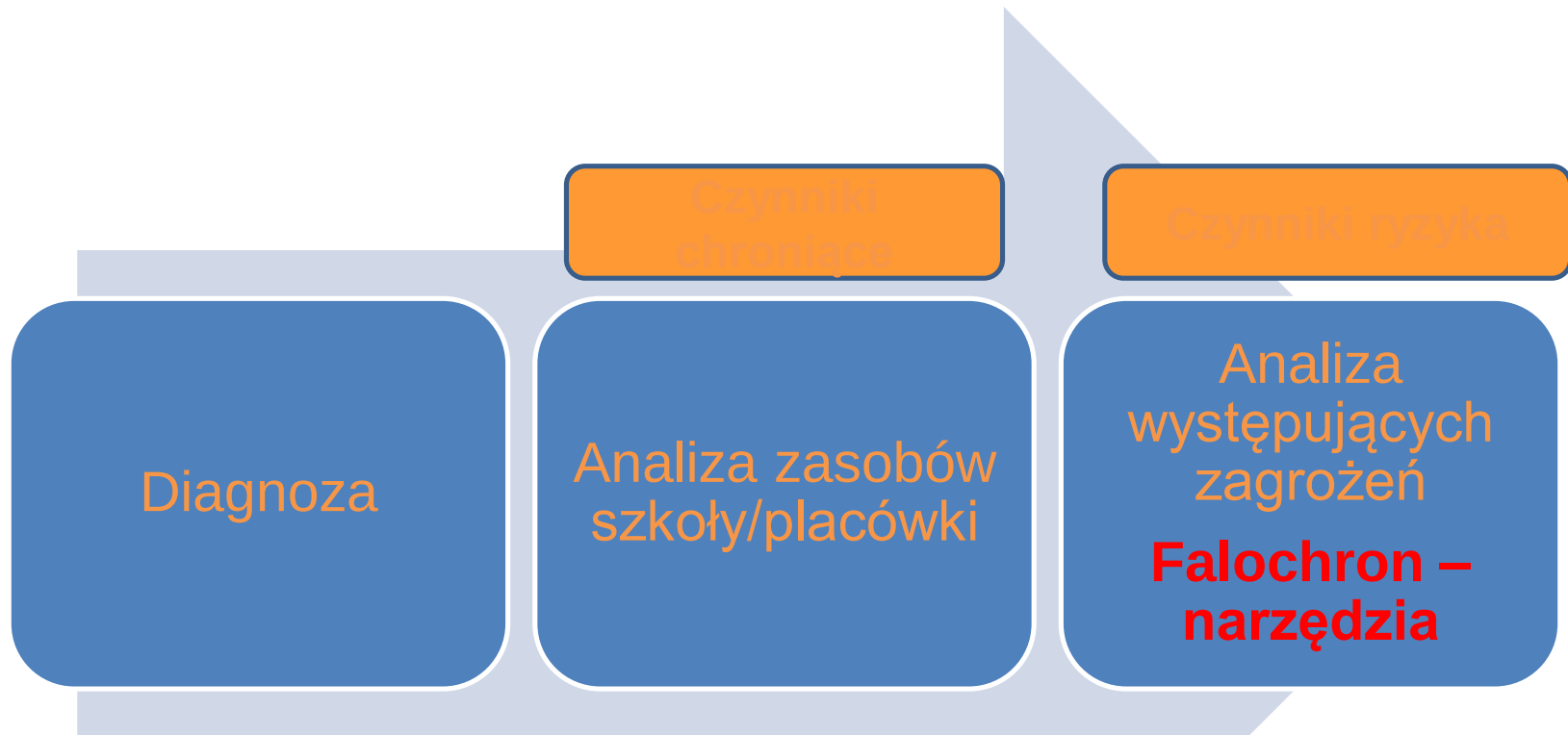
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Metis

2 obszary diagnozy

Śląskie.

Pozytywna energia

Program wychowawczo - profilaktyczny szkoły/placówki.

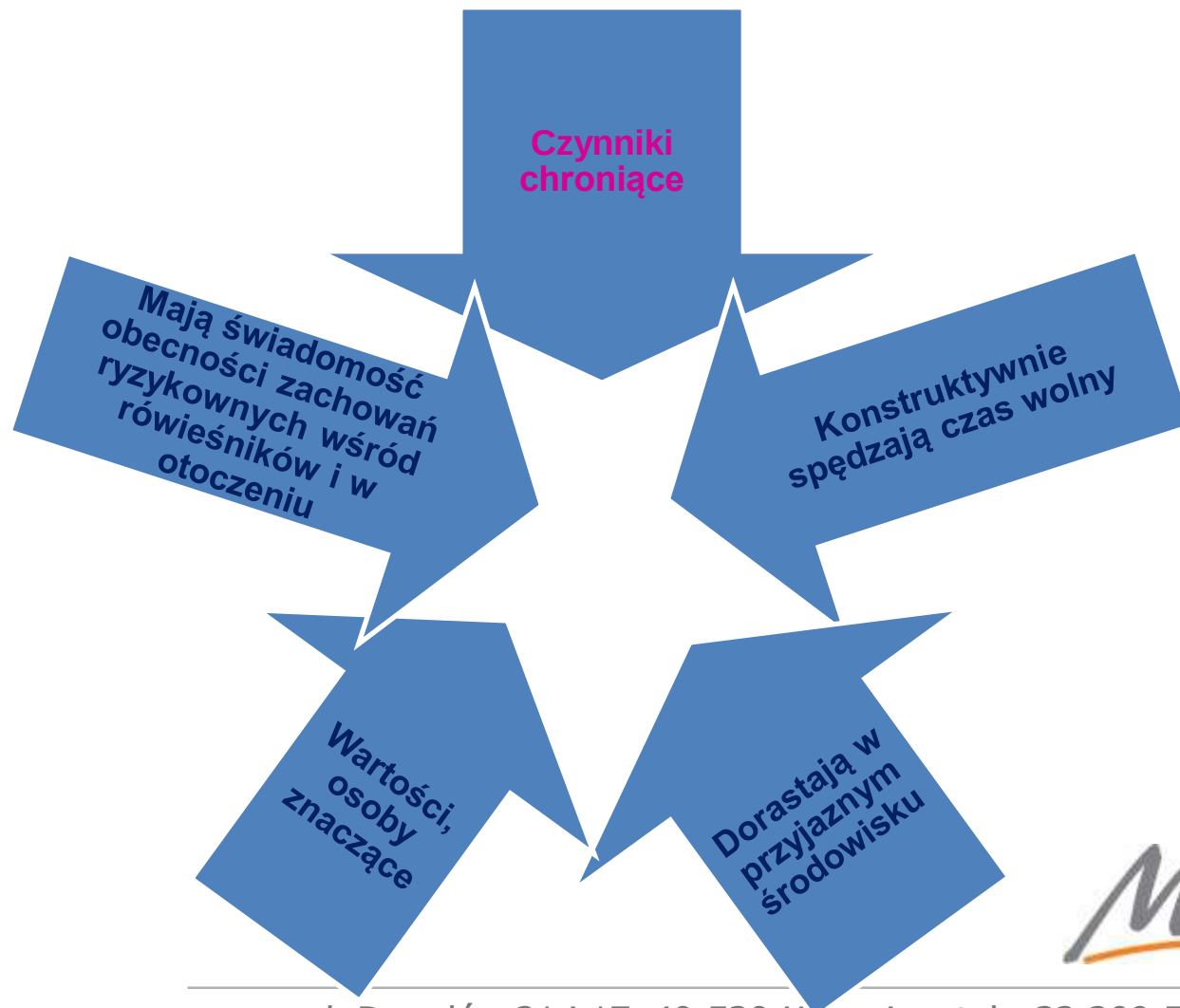
Metis

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Metis

Czego się dowiedzieliśmy?

Śląskie.
Pozytywna energia

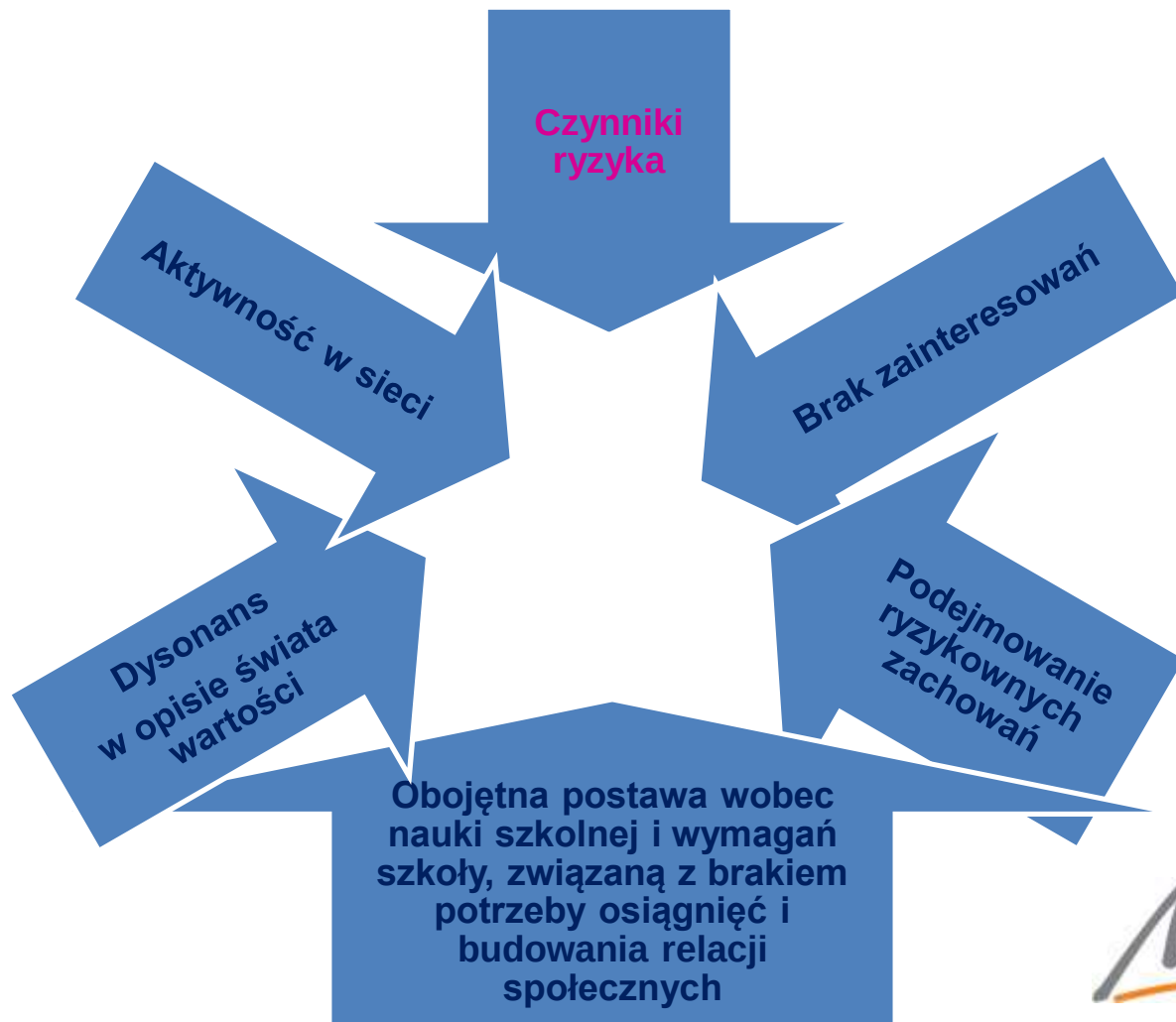

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Czego się dowiedzieliśmy?

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Czego się dowiedzieliśmy?

Poszukują

Eksperymentują

Mają różne potrzeby

Różną aktywność

Pragną nowych wrażeń

Sprawdzają

Doświadczają

**I to stanowi element rozwoju nastolatka,
który odgrywa istotną rolę w osiągnięciu
wczesnej dorosłości.**

Śląskie.
Pozytywna energia

Wyzwanie profilaktyczne

**Wyzwaniem wychowawczym
pozostało zagospodarowanie 20 % -
30%
reprezentacji respondentów - uczniów,
którzy odstają od większościowych
wskazań.**

Profilaktyka dostosowana

- Każdy Falochron jest inny, unikalny, dostosowany do konkretnych potrzeb –
- tylko wtedy może być skuteczny.

Krzysztof Wojcieszek

***Profilaktykę tworzą nie programy,
lecz ludzie. Ludzie dobrzy i
mądrzy. Szukajmy takich ludzi i
pozwólmy im działać.***

Śląskie.
Pozytywna energia

ul. Drozdów 21 i 17, 40-530 Katowice; tel.: 32 209 53 12 lub 14

www.metis.pl e-mail: metis@metis.pl

Prawda....

- Im więcej wychowania tym mniej profilaktyki.
- Im mniej wychowania, tym więcej profilaktyki.
- Profilaktyka jest potrzebna, ale nigdy nie zastąpi wychowania.